

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

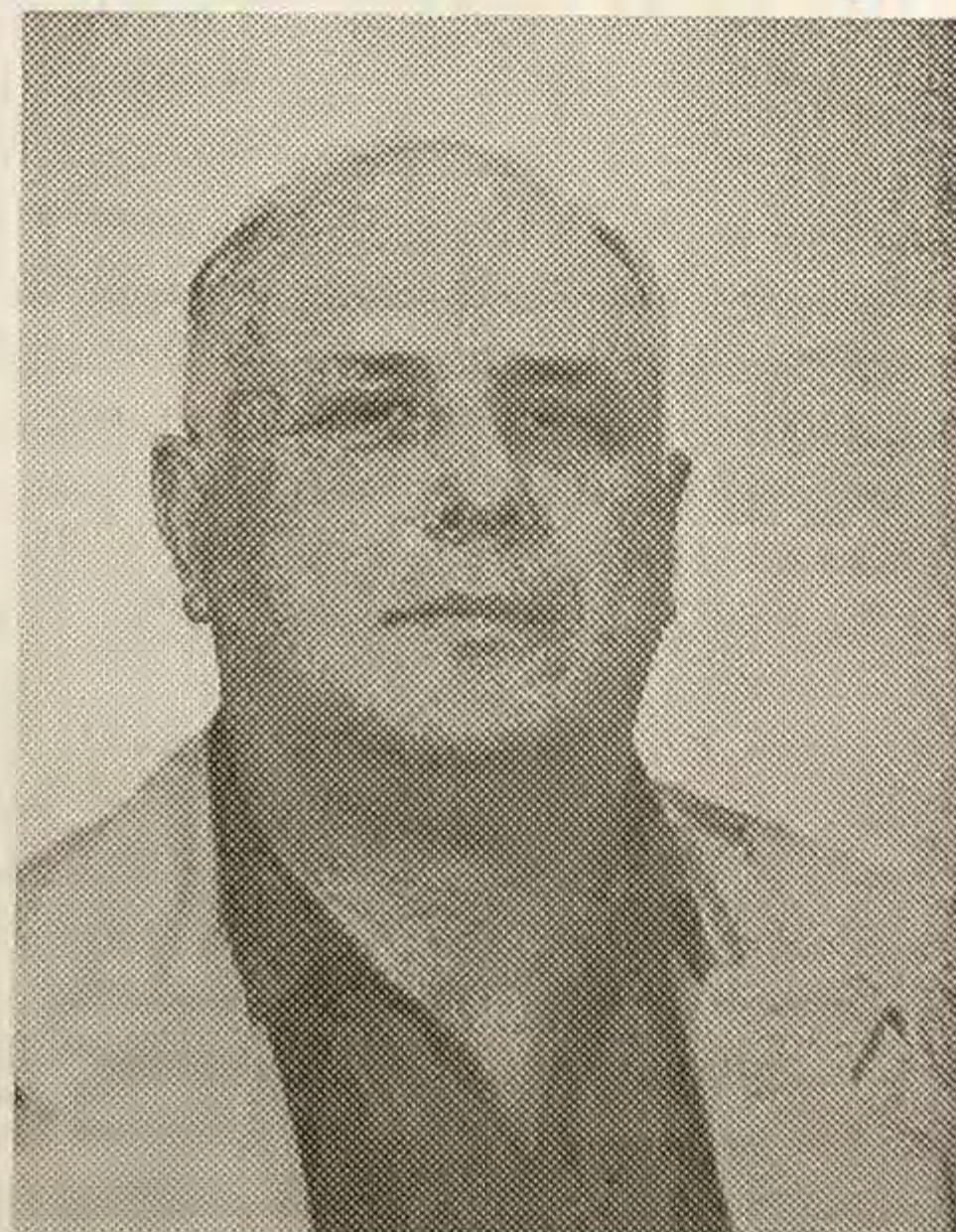
RAVNICE

D
A
N
I

SJEĆANJA

IN MEMORIAM:
STIPAN KNEZI

Riječ ispred . . .

Dok su izvanredni parlamentarni izbori u srpskom entitetu u Bosni i Hercegovini upravo završeni, a postizborna agonija u Crnoj Gori nastavljena u crnogorskom parlamentu, dotle se Srbija priprema za nove predsjedničke izbore 7. prosinca.

Predizborna kampanja je u tijeku. Ovoga puta je mnogo tiša i skromnija od prethodne, ali zato političke igre nisu izostale. Na to ukazuje i poziv Vuka Draškovića upućen Šešelju na predizborni duel. Danas Vuk ističe, a TRS mu pri tom svesrdno pomaže, kako je Šešelj najveći izdajnik srpskog naroda, jer sve što je činio išlo je na štetu tog naroda. Kako i nebi, jer Šešelj je, naprosto - Hrvat! To da je Šešelj podrijetlom Hrvat do sada je svatko znao samo očito nije znao, ili nije htio znati, njegov kum Drašković. Ali, Šešelj je preko noći (drugi krug predsjedničkih izbora) postao opasan i treba ga eliminirati. Zašto? Dok je Hrvat Šešelj prijetio Hrvatima, pa prijetnje i ostvarivao, uzvikivao ono što zvanična vladajuća elita nije smjela ili nije htjela, dok je Šešelj bio glavni opunomoćeni izvršitelj, dotle nije bilo važno što je po nacionalnosti Hrvat. Ali, taj Hrvat je na prošlim predsjedničkim izborima zamalo postao predsjednik Srbije! Ako je i od Šešelja, mnogo je.

Vrijeme je da se ruši, a da njegovo mjesto zauzme „jedan za sve” koji je i u prošlom ratnom vremenu odigrao svoju militantnu ulogu. Mnogi na to danas zažmire i obećavaju mu podršku na predsjedničkim izborima. Kako se čini, Vuk u

ovom poslu računa i na Albance, iako im za uzvrat ništa ne nudi. Možda će Albancima uskoro uputiti i zahtjev da se javno ispričaju srpskom narodu za sva svoja nedjela, kao što je to učinio za Okruglim stolom u Novom Sadu na raspravi o manjinama u Vojvodini. Tada je taj zahtjev uputio Hrvatima, a danas od njih očekuje izbornu podršku. Pa tko voli, nek izvoli.

Za svo ovo vrijeme most među „državama” zvan „manjine” polako se uspostavlja. Država i njeni opunomoćenci (javni ili tajni) nastoje pozitivnim nagovještajima u samom startu zahvatiti što više inokapitala, uspostaviti kontakte makar na razini sporta i kulture, uz nadu da će potom lakše doći do objedinjavanja u različitim oblastima. Što od svega toga imaju „mostovi” tj. manjine?

Većina pripadnika mađarske, slovačke, a ovih dana i njemačke manjinske zajednice mogu čuti i vidjeti sklapanje novih privrednih ugovora o izvozu, uvozu, ulaganjima, koncesijama... njihovih matičnih država u Srbiju. Posao se ugovara sa Beogradom. Od svega toga, za sada, nabrojene manjine imaju samo svoja polovična i diskutabilna GRADANSKA prava. Od onih manjinskih samo „koliko se mora”, a neke od njih čak ni to. U isto vrijeme osjeća se veliko zanimanje i za uspostavljanje kakve-takve suradnje i sa Republikom Hrvatskom, ako je suditi po pokrenutoj inicijativi „ni na nebu ni na zemlji” o potrebi uvođenja hrvatskih školskih odjela. Da je to tako, govori i činjenica da

stranka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i Bunjevačka matica traže adekvatni školski sustav na hrvatskom jeziku još od vremena kada je veoma opasno i neunosno bilo biti Hrvatom. Danas, eto, netko drugi u naše ime traži te iste hrvatske škole i iz rukava spremno izvlači predstavnika hrvatske manjine u Vojvodini koji na nekakvom regionalnom skupu u Temišvaru zastupa i opet naše - hrvatske interese. Taj i takav izaslanik može predstavljati samo svoje nalogodavce.

Sve to nebi bilo toliko zabrinjavajuće da nije s posebnom pozornošću režirano. Sve se bojim da će se nanovo dignuta velika prašina oko manjina sleći čim se dođe do cilja i ujedno mumificirati inicijative, odluke i manifestacije kao u slučaju odluke o uspostavi redakcije na hrvatskom jeziku na lokalnom radiju, ili pak zahtjeva njemačke manjinske zajednice za oformljenjem dječijeg vrtića na maternjem jeziku. U prvom slučaju postoje dvije „bajate” odluke, dok drugi nije bio vrijedan niti odgovora od nadležnog organa kojem je upućen. Uostalom, pored materijalne i moralne koristi, nužno je manjine nanovo svesti na razinu folklornih grupa i KUD-ova, jer tada nema opasnosti od njihovih politički potkrijepljenih zahtjeva spram nacionalnih prava, a svoje glasove će, bez postojane političke volje, na koncu udružiti u podršku većinskom narodu. Ujedno će time postati samo bezličan glasački mehanizam koji će se koristiti za tuđe ciljeve.

VIJESTI

VAŽNA OBAVIJEST

Svi koji žive na teritoriji SR Jugoslavije, a nemaju jugoslavensko državljanstvo, trebaju prije 31.12.1997. podnijeti zahtjev za prijem u državljanstvo kod mjesnog sekretarijata MUPA-a Republike Srbije, odnosno Republike Crne Gore.

Poslije 1.1.1998. prijem u državljanstvo bit će mnogo kompliciranije i teže.

Budimpešta, 16. 11. 1997.

Danas su građani Republike Mađarske glasovali na referendumu za ulazak u organizaciju NATO-a.

Na referendum je izišla gotovo polovica mađarskih građana, a za ulazak u NATO se opredijelilo nešto više od četvrtine Mađara, koliko je dovoljno da odluka donešena na referendumu bude pravovaljana.

SDA SANDŽAKA

Stav o predstojećim republičkim predsjedničkim izborima

Stranka demokratske akcije - SDA Sandžaka izdala je priopćenje za javnost u kojem se ističe stav ove stranke o predsjedničkim izborima raspisanim u Republici Srbiji za 7. prosinca.

U priopćenju se kaže:

Ne postoji ni minimum uvjeta za slobodne, fer i demokratske izbore. Bošnjaci u Sandžaku i SRJ koji čine većinu članstva SDA Sandžaka, nanovo su, kao narod, usočeni sa problemom fizičkog opstanka. Iz tih razloga nećemo sudjelovati na predstojećim predsjedničkim izborima.

„SDA Sandžaka neće podržati niti jednog od predsjedničkih kandidata na ovim izborima.”

U priopćenju se također navodi kako SDA Sandžaka

te združena politička organizacija - koalicija stranaka „Lista za Sandžak dr. Sulejman Ugljanin” neće ovoga puta kandidirati svog predsjedničkog kandidata.

U obrazloženju ovog priopćenja stoji kako je u Srbiji, ali i Crnoj Gori stvorena nepovoljna politička klima pogotovu nakon održanih predsjedničkih izbora u Crnoj Gori 19. listopada. Tome su pridonijela priopćenja izrazito neprijateljske konotacije spram Bošnjaka, izdata od strane parlamentarnih stranaka koje imaju većinu u srbijanskom parlamentu: Socijalističke partije Srbije, Jugoslavenske ljevice te Srpske radikalne stranke. Nadalje, prisutna je medijska kampanja protiv Bošnjaka, ubojstva, masovne otmice, paljenje kuća, masovno protjerivanje iz kuća, vojni i policijski teror, masovna uhićenja, montirani politički

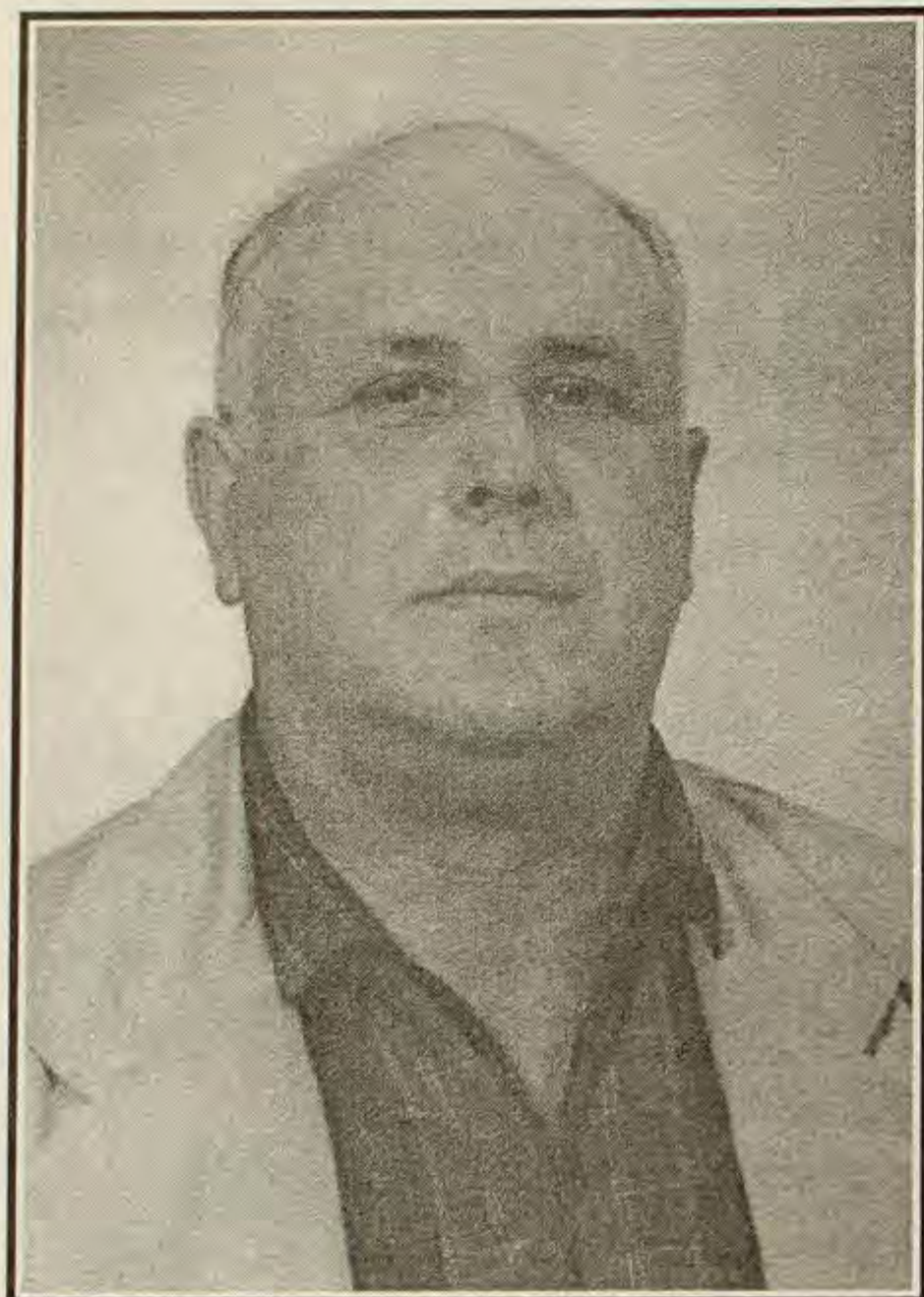
procesu, zlostavljanja i mučenja...

Mnogi Bošnjaci se još i danas ne mogu vratiti iz izbjeglištva u svoje kuće, dok se protiv čelnika SDA vode politički sudski procesi. Od studenog 1996., kada je Koalicija pobijedila u Sandžaku na lokalnim izborima, Vlada Republike Srbije je blokirala rad općina u Sandžaku. Novi Pazar je od 10. srpnja 1997. godine okupiran grad, navodi se u priopćenju, dok su zvanično i institucionalno stranke SPS, JULJ i SRS preko RTS-a objavile neprijateljstvo Bošnjacima u Sandžaku i SRJ. RTS i drugi državni mediji otvoreno pozivaju i podstiču srpski narod u SRJ na obračun protiv Bošnjaka raspirujući na taj način nacionalnu i vjersku netrpeljivost, kaže se u obrazloženju priopćenja Stranke demokratske akcije Sandžaka.

VIJESTI

IN MEMORIAM

STIPAN KNEZI (1950. - 1997.)

U nedjelju, 16. studenog 1997. godine, nakon kratke i teške bolesti, u 47. godini života preminuo je Stipan Knezi, član predsjedništva DSHV, odbornik u Somboru.

Rođen je 26. prosinca 1950. godine u Lemešu gdje se nakon završenog fakulteta, iako po zanimanju profesor književnosti, bavio poljoprivredom. Osnivač je stranke DSHV i višegodišnji istaknuti borac za prava Hrvata u Vojvodini, istrajan u promicanju programa i rada DSHV. Sahrana dragog nam pokojnika i prijatelja obavljena je 18. studenog u Lemešu uz prisustvo brojnih njegovih suradnika. Posljednjem oproštaju od Stipana Knezi nazočni su bili i članovi stranke DSHV, na čelu sa predsjednikom mr. Belom Tonkovićem.

OPROŠTAJNI GOVOR PREDSEDNIKA DSHV NA SPROVODU STIPANA KNEZI

„ U nedjelju 16. studenoga poslije teške bolesti umro je u somborskoj bolnici ugledni lemeški Hrvat prof. Stipan Knezi. Sahrana je obavljena danas u 15,00 sati na katoličkom groblju u Lemešu. Prof. Stipan Knezi rođen je u Lemešu, danas Svetozar Miletić, općina Sombor, 1950. godine. Kao jedino dijete svojih bogatih roditelja, u čijoj kući je hrvatska knjiga bila vrlo cijenjena, Stipan je imao prilike mnogo čitati. Posebno se zanimao za hrvatsku povijest i književnost. Osnovnu školu je završio u rodnom Lemešu, gimnaziju u Vukovaru, a u Novom Sadu je diplomirao na katedri za južnoslavensku književnost. Nekoliko godina je radio kao nastavnik po osnovnim školama, ali budući da nikako nije mogao dobiti posao kao profesor književnosti, veliki erudita je odlučio ostaviti posao u školi, živjeti od poljodjelstva i posvetiti se društvenom radu. Bio je vrlo aktivan u svojoj mjesnoj zajednici, u kojoj je u više mandata bio i predsjednik. U Demokratski savez Hrvata u Vojvodini uključio se 1990. godine, a 1994. bio je izabran za člana Predsjedništva. Od 1992. godine do smrti bio je odbornik DSHV u skupštini općine Sombor. Kao član Predsjedništva DSHV bio je posebno aktivan u odjelu za prosvjetu i kulturu, a kao lokalni političar ostao je u sjećanju po svome ustrajnom i uspješnom djelovanju na obnovi i poboljšanju infrastrukture Lemeša, kao što su vodovod, ulična rasvjeta, uređenje tržnice i autobusnog kolodvora, te telefonske mreže. U ovim kriznim vremenima veliki je uspjeh prof. Stipana Knezi što je uspio izboriti sve to za svoje selo. Zato je i bio vrlo ugledan i poštivan od svih. Veliki mu je san bio da opet radi u školi, ali ne u bilo kakvoj, već u hrvatskoj gimnaziji u Somboru kao profesor hrvatskoga jezika i književnosti. Zato je cijeloga života kupovao knjige i stvorio vrlo vrijednu knjižnicu. Radovao se smirenju krize i normalizaciji odnosa između Jugoslavije i neovisne Republike Hrvatske. Čvrsto je vjerovao da će mu se ta želja vrlo brzo ostvariti. Teška bolest i smrt spriječile su to. Hrvati Vojvodine opraštaju se od prof. Stipana Knezi - Hrvata velikoga srca i širokih pogleda, čovjeka blaga, ali odlučna, čovjeka koji se i u najtežim trenucima po hrvatski narod hrabro borio za hrvatske interese u Vojvodini. Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ispraća na vječno počivalište svoga vjernoga člana koji je svojim primjerom bio barjakom hrvatstva u somborskoj općini i ujedno poziva mlade ljude da nastave rad prof. Stipana Knezi.”

mr. Bela Tonković

Piše: mr. Bela Tonković

ZA KOGA GLASATI?

Predsjedništvo i Vijeće DSHV su na svojoj zajedničkoj sjednici 23.11. raspravljali, između ostalog, i koga podržati na predstojećim izborima za predsjednika Republike Srbije. Opće je bilo mišljenje da "blanco" ne možemo nikoga podržati, već da od kandidata trebamo tražiti da se očituju o pitanjima koja su za nas bitna. Odlučeno je da se slijedeće pismo uputi realnim kandidatima:

„Štovani gospodine, Hrvati u Republici Srbiji su autohtoni narod i žele biti punopravni građani Republike Srbije i ujedno i nadalje biti integralni dio hrvatskoga naroda. Svijesni da smo sada kao kolektivitet nacionalna manjina, doduše još formalno nepriznata, kao takvi želimo i kao pojedinci i kao kolektivitet sačuvati i razvijati sve svoje nacionalne, jezične i kulturne osobenosti i putem demokratskih institucija boriti se za svoje interese. Isto tako želimo kao takvi sudjelovati i u sveopćem društvenom životu zemlje.

Predsjedništvo i Vijeće demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini odlučili su na svojoj zajedničkoj sjednici 23.11.1997. da će pozvati Hrvate da na predstojećim

izborima glasaju za onog kandidata koji će čvrsto obećati da će se pobrinuti da se u najskorije vrijeme državno-pravnim aktom prizna Hrvate u Republici Srbiji kao nacionalnu manjinu i u suradnji s DSHV razraditi projekt ostvarenja naših prava sukladno Sporazumu o nacionalizaciji odnosa između SR Jugoslavije i Republike Hrvatske. Uvjereni da biste ovakvim stavom uveliko doprinijeli učvršćenju društvenog mira i ugleda Republike Srbije molim Vas da nam odgovorite do 1.12.1997.”

Ovo pismo je upućeno realnim kandidatima od kojih se može očekivati da će imati mudrost potrebnu za predsjednika Republike koji treba biti predsjednik svih i koji treba da radi na rješavanju realnih problema Republike, među kojima je posebno aktualno pitanje nacionalnih manjina koji čine više od jedne trećine pučanstva. Hrvatsko pitanje u tome kontekstu igra posebnu ulogu, jer je Jugoslavija Sporazumom o normalizaciji odnosa s Republikom Hrvatskom preuzela jasno određene obveze. Republika Srbija kao konstitutivna članica SR Jugoslavije je dužna, u okvi-

rima svojih nadležnosti, ispuniti sve obaveze koje preuzima Jugoslavija. U njezinu nadležnost spadaju školstvo, sredstva informiranja, državna administracija i lokalna samouprava, parlamentarni susatv do razine republičke skupštine i pitanje naše kulturno-prosvjetne autonomije. Sve ove obaveze republika Srbija će kad-tad morati ispuniti. Stari Rimljani su govorili: "Pacta servanda sunt" - ugovori se moraju održavati.

Jedan od sadašnjih predsjedničkih kandidata je i potpisnik Sporazuma, pa je ovo i tekst njegove ozbiljnosti. Ni ostali ne mogu izbjeći ovu odgovornost. Sporazum je tekst pouzdanosti Jugoslavije kao ugovornog partnera. Do sada je Jugoslavija određene obveze iz Sporazuma ispunila, ali, za nas ključnu, onu iz točke 8., još nije. Poznato je da su ovlasti predsjednika Republike Srbije daleko veće nego one predsjednika SR Jugoslavije. Zato su i odgovornosti veće.

Sada nam ostaje da čekamo odgovore i Predsjedništvo će na vrijeme prije izbora objaviti svoju odluku koga podržava.

U G O V O R

IZMEDU REPUBLIKE HRVATSKE I SR JUGOSLAVIJE O SOCIJALNOM OSIGURANJU

U prošlom broju „Glas ravnice” bilo je riječi o sporazumu o pograničnom prometu koji su potpisale Vlade Republike Hrvatske i SR Jugoslavije 15. rujna 1997.g. u Beogradu. Želeći urediti međusobne odnose i na području socijalnog osiguranja, Savezna Republika Jugoslavija i Republika Hrvatska su se dogovorile i sklopile Ugovor o socijalnom osiguranju.

Ugovor se odnosi:

na jugoslavenske pravne propise o :

1. zdravstvenom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti i majčinstvu
2. mirovinskom i invalidskom osiguranju
3. osiguranje za slučaj nesreće na poslu i profesionalne bolesti
4. novčanoj naknadi za slučaj nezaposlenosti

na hrvatske pravne propise o :

1. zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti
2. mirovinskom i invalidskom osiguranju
3. osiguranju za slučaj nesreće na poslu i profesionalnih bolesti
4. osiguranje za slučaj nezaposlenosti

Ugovor sadrži ukupno 42 članka. Zbog obimnosti ovde ukazujemo samo na neke.

Članak 3: Ovaj se ugovor primenjuje na:

- a) osobe za koje vrijede ili su vrijedili pravni propisi jedne ili objiju država ugovornica
- b) druge osobe koja prava izvode od osoba navedenih po a)

Članak 4: propisuje jednaku primjenu i u stavku 1. navodi:

Pri primjeni pravnih propisa jedne države ugovornice, državljani druge države ugovornice su izjednačeni s njenim državljanima.

Članak 13: Korisnici mirovina

1) Na korisnike mirovine, ostvarene prema pravnim propisima obje države ugovornice, primjenjuje se isključivo pravni propis one države ugovornice na čijem području korisnik ima prebivalište.

2) Na korisnike mirovine, ostvarene prema pravnim propisima jedne države ugovornice koji ima prebivalište na području druge države ugovornice, primjenjuju se pravni propisi te države ugovornice i pruža zdravstvena zaštita, kao da je pravo na mirovinu ostvareno prema njenim pravnim propisima, a na teret nadležnog nositelja.

(„nadležni nositelj” - nositelj osiguranja kod kojega je osoba osiguranja u trenutku podnošenja zahtjeva za davanje ili od kojega ima ili bi imala pravo na davanje)

Članak 41: Ugovor podliježe ratifikaciji i stupa na snagu prvog dana nakon isteka mjeseca u kojem su razmijenjene ratifikacijske isprave.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Uređivački savjet: Lazar Merковиć, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 551-348, žiro-račun.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio „Bravo”, Braće Majera 43/a, 24000 Subotica

Godišnja pretplata za inozemstvo iznosi 180,00 dinara, a za tuzemstvo 72,00 dinara.

Održana prva „otvorena” skupštinska sjednica

VIŠESATNA RASPRAVA RASTJERALA GRADANE

Izvanredna, otvorena sjednica Skupštine općine Subotica, prva ovakve vrste nakon usvojenog poslovnika o radu parlamenta, bila je sve samo ne - otvorena. Naoko kratak dnevni red ispunio je svo raspoloživo vrijeme koje je po pravilu trebalo pripasti građanima i građanskim organizacija za postavljanje pitanja, stavljanje primjedbi i prijedloga odbornicima i djelatnicima općine nadležnim za pojedine resore. Dobro je to konstatirao Marko Marjanušić, jedan od malobrojnih građana koji je uspio stati za govornicu, kada je kazao da do ove sjednice nije znao kako zapravo funkcionira rad subotičkog parlamenta. Zaključio je da su protekla puna 4 sata rasprave, a da ništa posebno nije odlučeno te da se svo vrijeme nastojalo uskladiti prijedloge u stilu „čija će biti posljednja”. Neočekivana je bila i njegova konstatacija da do ove sjednice nije imao pojma kako se one odvijaju. Ovo čuđenje je, zapravo, rezultat neinformiranosti građana o zbivanjima na sjednicama Skupštine, a što je odraz neadekvatnog izvještavanja, pogotovu nekih medija koji se financiraju budžetskim sredstvima. Praksa je, naime, da se sa sjednica prenose samo zaključci i usvojene

odluke, a sve ostalo na sjednici ostaje skriveno. Neki tvrde da se to čini u interesu samih građana, kako se javnost nebi uznemiravala nepotrebnim detaljima. Ali, baš ti detalji zapravo, mnogo govore o samim odbornicima i njihovom radu, jer se na sjednicama često bave sami sobom i dokazivanjem tko je u pravu te tko će u datom momentu steći nadmoć i preimućstvo, a što je i gosp. Marjanušić vrlo dobro uočio.

Jedan od odbornika je također ustvrdio da sjednica nije dobro organizirana, a što potvrđuje i sama činjenica da se na skupštinskoj sjednici razmatrao stanoviti dnevni red. Naime, sjednica otvorenog karaktera je trebala imati samo jednu točku dnevnog reda i to pitanja građana i građanskih udruga. Dužina rasprave od više sati upućivala je nazočne građane na zaključak da će malo vremena ostati za njihova pitanja te ih je većina prije 5. točke dnevnog reda napustilo sjednicu.

Što se tiče razmatranih pitanja, ona su bila „udarna”, iako se u prvi mah nije tako činilo. Razmatranje informacije o upisu učenika u prve razrede osmogodišnjih i srednjih škola okončano je usvajanjem prijedloga te prijedloga o pokretanju inicijative za otvaranje hrvat-

skih i bunjevačkih razreda u narednoj školskoj godini. Uzalud je ova dva prijedloga odbornik SPS-a Stipanović želio objediniti. O njima se ipak odvojeno glasovalo. Većinom glasova je usvojeno da se zatraži od Ministarstva prosvjete Republike Srbije da sukladno Ustavu i zakonima od naredne školske godine oformi hrvatske i bunjevačke razrede. Sva je prilika da se u okviru ove točke dnevnog reda morao usvojiti i prijedlog za otvaranjem posebnih razreda za Mađare, Mađare - Čangoše, Mađare - Paloce... jer, eto, iako su svi oni Mađari, ipak govore različitim narječjem.

I naredna točka dnevnog reda je dovela do opće zabune. Doznalo se da informacija o stručnoj zastupljenosti nastave, a kako se navodi i u materijalu nije „sveobuhvatna”, da su prikupljeni podaci „švercani”, te da je općina dala predloženu informaciju, iako je za to nadležno Ministarstvo prosvjete Republike Srbije. Na sjednici je pročitana i kontra-prijedlog informaciji, nakon čega su uslijedile međusobne optužbe. Sve u svemu, raspravljalo se satima u oštrom tonu o stručnosti nastavnog kadra, materijalnom položaju prosvetara, nedovoljnom broju mađarskih udžbenika, potrebi

AKTUALNO

vraćanja pedagoške Akademije iz Sombora u Suboticu, kao prirodnu sredinu za obuku prosvjetnih djelatnika... Cijela rasprava je okončana usvajanjem zaključaka koji će se uputiti Ministarstvu prosvjete s ciljem da se razriješe nastali problemi u prosvjeti koju je sama vlast dovela u alarmantno stanje. Pored usvojenih zaključaka, nametali su se i neki drugi. Ministarstvo prosvjete, a kako se dalo zaključiti, zapostavilo je prosvjetnu djelatnost, nije se odazvalo pozivu subotičke općine da se nagomilani problemi razriješe, dok se sama Skupština, kao i u prethodnoj točki dnevnog reda, bavi problemima koji nisu u njezinoj nadležnosti.

DSHV se zalaže za hrvatske škole još od 1990. godine i dobro je što naša nastojanja dobijaju makar i ovakvu podršku.

Primjedba jednog odbornika na sjednici Skupštine:

„Stipanović vrijeđa...”

Predsjedavajući:

„Znam da vrijeđa, ali to je njegov stil. Pa što da radim sa njim?”

Gotovo jednoglasno je usvojen prijedlog oko financiranja rekonstrukcije oronule zgrade Narodnog kazališta - 50% troškova će snositi Općina i isto toliko republička Vlada. Od ranije se zna da je pri dogovoru dvije strane sporna bila institucija koja će voditi stručne pslove oko rekonstrukcije. Po miš-

ljenju Vlade to je trebao biti Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika, dok je Općina tražila da to bude javno poduzeće u njezinoj nadležnosti - Zavod za urbanizam, izgradnju i uređivanje. Skupštinskom odlukom je za nosioca stručnih poslova imenovan Zavod za urbanizam.

Mada se već kroz nekoliko skupštinskih sjednica proteže analiza rada komunalnih poduzeća, i na ovoj izvanrednoj - otvorenoj, komunalije nisu izostale. Sada je na redu bila naplata potraživanja te nagovještaj uvođenja represivnih mjera za one koji usluge i utroške ne plaćaju redovito. U samoj raspravi se mimo teme govorilo i o kvaliteti usluga, a davala su se čak i razna tehnička rješenja za efikasnije i jeftinije grijanje.

Iako se sa otvorenom sjenicom Skupštine čekalo više godina, a razlog tome je bio, kako se tvrdi, da neke stranke, aktivne u ranijem periodu, nebi izazvale nered i svađu, niti ova nije organizirana u „otvorenom” smislu. Izostala su pitanja građana iz raznih oblasti u nadležnosti Općine. Možda bi pri tom netko zapitao i što je sa skupštinskim odlukama koje se nikada nisu sprovele, a takvih ima više.

Tako nam samo preostaje da se nadamo realizaciji odluke kojom se od nadležnih republičkih organa traži uvođenje hrvatskih razreda u školski sustav te da ista ne ostane samo mrtvo

slovo na papiru, kao primjerice ona o uvođenju hrvatske redakcije na subotičkom radiju i upotrebi hrvatskog jezika i pisma na teritoriju subotičke općine. Istina, tada je predlagač u više navrata bio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, a u ovom slučaju je to Savez vojvođanskih Mađara uz obrazloženje da su se stekli uvjeti”.

Što se uvjeta tiče, oni su se stekli još 23. kolovoza 1996. godine potpisivanjem Sporazuma o normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i SR Jugoslavije i odlučne korake u smjeru reguliranja svih nacionalnih i etničkih prava hrvatske manjine dužna je poduzeti država SR Jugoslavija tj. R. Srbija, kao što, uostalom, čini i Republika Hrvatska za svoje Srbe.

Lidija Molzer

OBAVIJEST!

**IZ TISKA JE IZIŠAO
NOVI BROJ ČASOPISA
„BUNJEVAČKE MATICE”
„KLASJE NAŠIH RAVNI”**

**ČASOPIS MOŽETE
NABAVITI KOD
SVOG PRODAVAČA,
ALI I U SJEDIŠTU
„BUNJEVAČKE MATICE”
U SUBOTICI
I. MILUTINOVIĆA 31**

PO CIJENI OD 20,00 din.

Dan sjećanja

„PARCELA '44”

Tko, zapravo,
politizira?

Sama komemoracija je imala snažnu poruku zajedništva i otpor prema svakoj vrsti stradalništva te slobode za svakog čovjeka. Stoga se nazočne vrlo loše dojmila napomena voditelja programa komemoracije Janoša Nemeta, kako je prethodni dan, 1. studenog, na istom mjestu također održana komemoracija na „Parceli '44", ali od strane nekih drugih, sa kojima se, eto, niti oko štovanja mrtvih i odavanja počasti ne može složiti.

Napomena se, kako se doznaje, odnosila na Demokratsku stranku vojvođanskih Mađara koji su prethodni dan u istu svrhu držali komemoraciju palim žrtvama, kao što je to učinjeno 2. studenog. Ako izuzmemo njih „sa kojima je nemoguće sklopiti dogovor", kako je tvrdio voditelj, što je sa onima koji na komemoraciju nisu niti pozvani. Primjerice, 1990. godine kada je ova manifestacija utemeljena, cio projekt je potpomogla stranka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, jer pored drugih građana, na ovom stratištu ima mnogo stradalih Hrvata, dok ove godine stranka nije izvješćena o održavanju komemoracije niti o njezinu protokolu, ali se zato nekoliko dana kasnije DSHV proziva za ne prisustvo na manifestaciji. Pitam se samo da li je ovaj skup organizirala Skupština općine Subotica tajno ili javno i to novcem svim građana Subotice te da li je riječ o manifes-

I ove godine je na Dan mrtvih 2. studenog obnovljeno sjećanje na strijeljane građane, žrtve komunističkog terora i tadašnjih oslobodilaca Subotice, u jesen 1944. godine. Svi su oni strijeljani, a potom bez obilježja sahranjeni u masovnoj grobnici iza Senčanskog goroblja u Subotici. Ovom mjestu je desetinama godina pristup rodbini i prijateljima poginulih bio zabranjen. Međutim, 1990. godine na „Parceli '44" podignut je veliki drveni križ u organizaciji tadašnje Demokratske zajednice vojvođanskih Mađara, koji je simbolizirao sve ove žrtve. Danas se taj križ nalazi na uzvišenju kod masovne grobnice, a na mjestu stratišta podignut je spomenik „Ptica slomljenih krila" te zid na kojem su uklesana imena stradalnika. Ove godine se broj poznatih

imena žrtava popeo gotovo do 800.

I tako, tradicija započeta 1990. godine, nastavila se i ovog studenog mjeseca uz nazočnost brojnih građana, rodbine i prijatelja poginulih. Nakon ekumenističke mise, predstavnici veleposlanstva Republike Mađarske, više udruga i političke stranke - Savez vojvođanskih Mađara i Demokršćanski pokret vojvođanskih Mađara te Skupština općine Subotica položili su vijence. Na spomenik „Ptica slomljenih krila" cvijeće su u znak sjećanja na ove žrtve položili i nazočni građani, a nakon završene komemoracije zapaljene su i svijeće.

taciji od općeg značaja? Ako jeste, zašto su neke društvene i političke udruge bile upoznate sa protokolom i održavanjem komemoracije, a druge pak nisu. Iz prakse se zna da se poziv na manifestaciju koju organizira javna služba ne iščitava iz novina, već je isti dio organiziranja manifestacije, barem za parlamentarne stranke. Da li stoga da ih se ima zašto kritizirati? Možda i zato, da se lakše primijeni već uhodana praksa (kao što dokazuje i voditeljeva napomena) kako neki nisu za dogovor te da nisu „kooperativni”, čime se ujedno potvrđuje i izreka - Tko nije sa nama, taj je protivu nas!

Između ostalog, stranka DSHV se pita tko je odabrao govornika da zastupa hrvatski narod na komemoraciji? Možda je i on u novinama pročitao da se komemoracija održava i prijavio se da drži slovo.

Ako se ovome pridoda da su neke udruge, također nepozvane, kao primjerice DV „Donau” iz Novog Sada Podružnica u Subotici, same tražile da uđu u protokol održavanja komemoracije te da „Bunjevačka matica” i Dobrotvorna zajednica „Amor vincit” nisu čak niti pozvane na manifestaciju, valja se zapitati tko iz ovoga želi izvući političku dobit te tko iza ovakve organizacije komemoracije

stoji? Očito da je u ovom momentu ipak najvažnija tvrdnja da se nastupa u ime svih građana Subotice. To bi možda i prošlo, da u uži krug predstavnika svih građana nije ušao tek reprezentativni uzorak Mađara, Hrvata pa i Nijemaca, jednom rječju - odabrani i da imena svih žrtava nisu uklesana gotovo izričito na mađarskom jeziku, iako se zna da je veliki dio stradalnika bio i iz redova hrvatskog, njemačkog, srpskog naroda...

Lidija Molzer

ODRŽANA KOMEMORACIJA U KNIĆANIMA

Rudolfgnad ili po današnjem imenu - Knićani, je mjesto gdje se do kraja 1948. godine nalazio koncentracijski logor za vojvođanske Nijemce. Ovo mjesto stradavanja njemačkog naroda je nakon 50 godina po prvi put javno posjećeno od strane brojnih građana, više udruga, ali i bivših preživjelih logoraša. Ovom prilikom su na mjesto koncentracijskog logora položeni vijenci. Svetu misu je služio katolički svećenik vlč. Jakob Pfeiffer iz Hodšaga. Mjesto koncentracijskog logora i stradavanja pučanstva njemačke nacionalnosti posjetilo je i izaslanstvo srpskog njemačkog udruženja iz Beograda na čelu sa prof. dr. Zoranom Žiletićem, izaslanstvo njemačkog Veleposlanstva u Beogradu na čelu sa generalnim konzulom dr. Volkerom Pellet, izaslanstvo njemačke udruge iz Novog Sada DV „Donau” te njegove Podružnice u Subotici, Zre-

njaninu, Futogu, Beočinu. Prof. dr. Zoran Žiletić održao je govor na njemačkom i srpskom jeziku. U ime 11.000 stradalih Nijemaca u ovom koncentracijskom logoru govorio je predsjednik DV „Donau” Andreas Bürgermayer. Istaknuto je kako u budućnosti ovi prostori trebaju biti mjesto otvorenosti i slobode, bez revanšizma i nacionalne netrpeljivosti, a uz puno poštivanje različitosti. Na komemoraciji su bili nazočni i preživjeli Nijemci - logoraši koji su se sa bolom prisjetili stradavanja svojih najbližih. U ovom koncentracijskom logoru je od 1944. - 1948. godine stradalo 11.000 Nijemaca, od gladi, bolesti

ali i ubojstava. Među njima je bio i veliki broj malodobne djece. Rudolfgnad ili Knićani samo je jedno od brojnih mjesta na ovim područjima gdje je nakon rata stradavao njemački narod, a žrtve pokopane bez obilježja. Ovo mjesto je prvo od tog niza neobilježenih masovnih grobnica, na kojem je javno, nakon 50 godina, održana komemoracija i položeni vijenci i cvijeće u znak sjećanja na patnje i stradavanja njemačkog pučanstva.

Dan grada Zagreba

GRAD EUROPSKOG DUHA I TRADICIJE

Sredinom ovog mjeseca svečano je proslavljen Dan grada Zagreba. Dana 15. studenog održana je uz nazočnost predstavnika predsjednika Republike, hrvatskog Sabora, brojnih političkih, kulturnih i crkvenih izaslanika, svečana sjednica zagrebačke gradske Skupštine i Poglavarstva.

Zagreb je simbol hrvatstva, Hrvatske i njezine suverenosti, kazao je na gradskoj Skupštini Zlatko Canjuga, naglašavajući kako je ljubav prema Zagrebu ljubav prema Hrvatskoj, od najznačajnijih građevina i ličnosti do običnog zagrebačkog tramvaja, jer svi skupa čuvaju hrvatski identitet i čine bo gatu hrvatsku povijest. Zagreb jest u Europi i samo je pitanje vremena kada će i formalno biti u zajednici europskih država. Razvitak gospodarstva, izgradnja Zagreba,

osiguranje zaposlenja ljudima, skrb za umirovljenike - sve to pruža izgleda za bolji i sigurniji život svih građana u miru i demokraciji.

Na svečanoj gradskoj Skupštini dodijeljena su i priznanja za ovu godinu zaslužnim građanima.

Građanima se u povodu Dana Zagreba obratio i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.

U nedjelju 16. studenog u zagrebačkoj Katedrali služena je sveta misa, a na gradskim ulicama i trgovima održani su brojni koncerti na kojima su građani bili vidno raspoloženi.

U povodu Dana Zagreba položeni su vijenci i cvijeće na Oltar Domovine na zagrebačkom groblju Mirogoj.

Inače, kralj Bela IV je grad Zagreb proglasio slobodnim kraljevskim gradom

Zlatnom Bulom od 1242. godine. Od tada do danas, Zagreb se razvijao kao europski grad postajući na taj način privredni i kulturni centar u regiji. Od vremena kada je Hrvatska stekla neovisnost i samostalnost, Zagreb postaje centar svih Hrvata kako u domovini tako i dijaspori.

Tuzla, 22. 11. 1997.

U Tuzli je ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Ante Beljo otvorio glazbeni Festival tamburice uz nazočnost brojnih Hrvata koji su unatoč svim stradanjima ostali i opstali u ovom gradu.

Održavanje Festivala tamburice svjedoči o tome kako je tamburica i na ovim prostorima tradicionalni glazbeni instrument.

Naime, tamburica je povijesni instrument karakterističan za hrvatski narod, kako u njihovoj matičnoj državi Hrvatskoj, tako i u hrvatskoj dijaspori, pa i u Bosni i Hercegovini.

Nakon otvaranja Festivala tamburice služena je sveta misa u mjesnoj katoličkoj crkvi.

Na otvaranju Festivala bio je nazočan i veleposlanik Republike Hrvatske u Bosni i Hercegovini.

INTERVIEW

Interview: Zvonimir Ivanišević, direktor vukovarskog „Veleprometa”

Mirna reintegracija je nezaustavljiv proces

Sa **Zvonimirom Ivaniševićem**, direktorom vukovarskog „Veleprometa”, razgovarali smo prije pola godine o pripremama za povratak u Vukovar. Sada se Zvonimir Ivanišević među prvima vratio i pokušava organizirati rad poduzeća u Podunavlju. Što je tamo zatekao, kako teče „integracija” podunavskog dijela „Veleprometa”, povratak prognanih djelatnika, gospodin Ivanišević govori za „Glas Slavonije”.

Dogovorena dinamika preuzimanja imovine

*** Kada ste prvi put nakon šest godina došli u Vukovar, što ste tamo zatekli? Jeli to bilo ispod ili iznad vaših očekivanja?**

- U Vukovar sam prvi put otišao prije dva i pol mjeseca i to je bio prvi kontakt s tvrtkom, odnosno zatečenim ljudima koji su u njoj radili proteklih šest godina našeg progonstva. S njima je obavljen razgovor, rečeno im je što slijedi - proces postupnog preuzimanja i konsolidacije tvrtke, a istodobno i pruzimanja imovine u okviru iste pravne osobe. Treba imati na umu da je ista pravna osoba registrirana kod Trgovačkog suda, istodobno djelovala na dva prostora: u Podunavlju i u slobodnom dijelu Hrvatske. Tom prigodom smo se dogovorili oko dinamike, u smislu da se izvrši inventarizacija

imovine, uključujući prije svega robu, osnovna sredstva, sitan inventar i slično. Drugi aspekt bio bi aktiviranje tvrtke, s obzirom na relativno nisku razinu zaliha robe. S obzirom na to da je za taj prostor stupio na snagu modificirani carinski sustav, što znači da je desetak vrsta roba bilo pod režimom jedan posto carinske evidencije, a ostalo je praktički sve bilo pod regularnim carinskim sustavom, pokazala se potreba za reintegriranje tog prostora u hrvatsko tržište, odnosno opskrbljivanje robom hrvatskih proizvođača. Dogovorili smo se oko određenih uvjeta rada, u smislu da prvo procijenimo tržište, snimimo njegovu kupovnu moć i sve njegove druge karakteristike koje su potrebne za nas kao trgovce, kako bi u taj posao ušli što prije i na krajnje racionalnoj osnovi. Osim toga, mi smo preko 21 objekta maloprodaje, koliko ih je sada u funkciji, stvorili odgovarajuću ponudu robe - koja odgovara kupovnoj moći i praktički svakodnevno dopunjemo asortimanima koji nedostaju i tako profiliramo prodajnu mrežu robom koja je zanimljiva za to područje.

*** Kakva je kupovna moć stanovništva u Podunavlju?**

- Glede kupovne moći, na žalost, moramo konstatirati da na tom prostoru industrija radi na minimumu. Stanovništvo je relativno slabih primanja, pa je

zbog toga i kupovna moć vrlo slaba. Mnoge tvrtke po nekoliko mjeseci nisu isplaćivale plaću, a i ono što isplaćuju je vrlo malo. Tako da je i to jedan od bitnih čimbenika koji za nas trgovce odlučuje koja je količina robe potrebna i kakav asortiman. Osim toga, aktivirat ćemo i veleprodaju, a u procesu smo ustanovljavanja i popisa naše imovine i ulaska u naše prostore.

„Zakon” crnog tržišta i šverc

*** Kako je izgledao vaš susret sa bivšim djelatnicima tvrtke?**

- S obzirom na to da je riječ o većem broju mojih suradnika od ranije, nikakvog otpora nije bilo. Vrlo brzo smo našli zajednički jezik ne bi li u interesu tvrtke i u interesu ljudi - i onih koji su tamo, i onih koji će se sutra vratiti - što prije aktivirali tvrtku i uložili zajednički napor za podizanje razine posla, bez posebnih potresa.

*** Kako ste se „snalazili” dok je platno sredstvo bilo jugo-dinar?**

- To smo prihvatili kao nužno prijelazno razdoblje, s jedne strane uvažavajući specifičnost tog prostora, a s druge strane uvažavajući potrebu da raspoloživu količinu novca iskoristimo za prodaju naše robe. Ta prijelazna faza je završena jer je u međuvremenu izvršena i službena konverzija

INTERVIEW

dinara, tako da je sada na tom prostoru, bar u našim trgovinama, isključivo sredstvo plaćanja kuna, a nadamo se da će se to dogoditi i kod ostalih pravnih subjekata. S obzirom na to da još velik broj nije registriran i usklađen sa zakonima RH, postojanje crnog tržišta i šverca je veliko - počevši od tržnice, pa do ovih sitnih preprodavača, što nam čini velike teškoće jer je teško konkurirati u takvim uvjetima. Ali s obzirom na to da i carinske službe, a i ostale službe počinju sa svojim, za sada još simboličnim radom, nadamo se da će se praktički svi neregularni subjekti morati podvesti pod regularan način rada.

Srbi ne mijenjaju stare navike

*** Jeli naša roba skuplja od one koju oni dovoze ne samo iz Madarske nego i iz Srbije?**

- Gledajući to kroz manifestaciju na samom tržištu, naša roba je skuplja, premda je, velikim dijelom to posljedica neregularnog ulaska druge robe, na koju nisu plaćene carine i porez, pa se na neki način kroz neregularne prodajne objekte to manifestira kao roba niže cijene, što i nama čini problem.

*** A s druge strane, ljudi iz SRJ ulaze u Podunavlje i kupuju hrvatsku robu koje u Jugoslaviji nema. Koliko ima istine u tome.**

- Točno je. Uvažavajući ranije stvorene navike koje su vladale na tim tržištima - za Kraševim slatkišima, Francovom kavom, Badelovim konjakom, Vegetom i slično -

ljudi u formi nekog malog-raničnog prometa dolaze kupovati te proizvode. I zbog kvalitete, a i zbog tradicije na koju su navikli.

*** S kojim se većim problemom susreo „Velepromet“ ulaskom u Podunavlje?**

- Na žalost, moram konstatirati da problema ima podosta. Ali, uvjetno rečeno, oni su bili očekivani s obzirom na sve ono što se u međuvremenu dogodilo - od devastacije objekata i njihove slabe opremljenosti, do male kupovne moći stanovništva, pa do većeg broja zaposlenih u odnosu na obujam posla i problem racionalizacije samog procesa rada. Prvo i osnovno, morali smo riješiti elementarne tehničke preduvjete funkcioniranja objekata - od nabave registar-blagajni, vaga i rashladnih uređaja do ostalih nužnih stvari za početak normalnog poslovanja - naravno, uvažavajući i naše financijske mogućnosti; ne treba zaboraviti da smo šest godina bili u progonstvu. Međutim, određeni broj dobavljača prepoznao je svoj interes i izišao nam u susret i glede tehničkog opremanja i nekih drugih komercijalnih zahtjeva. S druge strane, bitno je prepoznati kvalitetu ljudi i odgovarajuće staviti u funkciju, jer je, na žalost, zatečeni broj ljudi nesrazmjern u odnosu na posao, a mnogi nemaju odgovarajuće kvalifikacije. Ali, nastojimo to kompenzirati većim angažiranjem.

Teškoće mogu svladati samo ljudi

*** Vi ste jedan od prvih povratnika u Podunavlje. Koliko je povratak prognanika u taj kraj realan i koliko može biti brz?**

- Moja procjena je da je povratak realan. Na žalost, tu realnost moramo procijenjivati kroz dinamiku povratka i kroz okolnosti koje su preduvjeti za povratak: popravak stambenog prostora, povoljniji politički i drugi uvjeti i naravno, raspoloženje samih ljudi da se vrate. Sigurno je da mi nailazimo na objektivne i subjektivne teškoće, ali je i činjenica da te teškoće mogu svladati samo ljudi. To mogu potvrditi i činjenicom da smo od prvog trenutka svog dolaska u tvrtku, i na razini tvrtke i na razini međuljudskih odnosa, stvorili povoljniju klimu. Moramo se osloboditi i naše hipoteke i predrasude i uložiti maksimalan napor u komuniciranje. Susret sa samim gradom je šok za čovjeka, bez obzira na sve spoznaje što smo ih stekli gledajući grad na televiziji ili u novinama. Čovjek zapravo teško prihvati činjenicu zatečenog stanja. Ali, nakon nekoliko dolazaka u grad, već se realnije prihvaća ta činjenica i ljudi se okreću svakodnevnim obvezama.

Spremni smo na određena odricanja

*** Jesu li ljudi koji danas tamo žive još uvijek nepovjerljivi prema hrvatskoj državi i hrvatskim institucijama vlasti, kao što to prikazuje srpski TV Vukovar?**

-U svojim komunikacijama nemam nikakvih problema, čak ni verbalnih. Ljudi su svjesni da

je proces mirne reintegracije nezaustavljiv i da ide u smjeru traženja mogućih oblika suživota. To zahtijeva upornost i strpljenje. Ljudima na osnovi osobnog iskustva mogu poručiti da čovjek prije svega mora željeti povratak. Time istovremeno dobiva snagu da sve objektivne teškoće lakše prevlada, odnosno da bude spreman na nužne žrtve koje ga očekuju na tom prostoru. Sigurno je da će biti razočaran ako prilazi stvarima s određenim iluzijama. Moramo biti realni u kakvom je stanju taj grad, u kakvom su stanju ti ljudi i samo upornošću i nastojanjem da se stvari promijene možemo učiniti nešto. Svakako da ljudi imaju bojazan koja će s vremenom prestajati, jer se stvari ne mogu riješiti preko noći.

*** Govorite o povratku, a ljudi, s druge strane, misle da sve treba biti pripremljeno za njihov povratak - od fizičke sigurnosti do obnove kuća.**

- Okolnost da ljudi pokušavaju idealizirati uvjete u koje se trebaju vratiti, da sve stvari trebaju biti riješene pa da se tek onda vrate, znače zapravo ili preveliki strah ili okupaciju. Svaki dobro namjeran čovjek koji se želi vratiti mora biti spreman na određene teškoće koje će tamo zateći, ali će mu povratak istovremeno dati snagu za ostankom i obnovom. Iskustva nas koji smo se vratili su manje-više slična-spremni smo na određena odricanja, na život odvojen od obitelji, pa čak smo prihvatili i određene rizike, rad u još uvijek ne-normalnim uvjetima. Međutim uvjeren sam da ćemo u svom radu sigurno uspjeti.

Autor: Vesna Kljajić

Drugi pišu

„Večernji list“:

dr. Carl Gustaf Ström

GRADANIN I GOSPODIN

Jedan od ozbiljnih austrijskih instituta za demokratsko istraživanje postavilo je nedavno reprezentativnom broju Austrijanaca pitanje: „Što volite i što dobijate? Što je za Vas simpatično - i što antipatično?“ Odgovori su bili na neki način iznenađujući: više od 70 osto anketiranih - to znači najveći dio - rekli su da je na prvom mjestu pozitivnih vrijednosti za njih pojam „zavičaj“. Poslije toga slijede rad, red, stabilnost, kršćanstvo - ali i pojmovi kao fleksibilnost, reforma, tržišno gospodarstvo i - dapače, i konkurencija. Očito je da prosječni Austrijanac ima uglavnom „konzervativan“ pogled na svijet, da mu „tradicionalne“ vrijednosti, i u doba globalizacije i internacionalizacije, puno znače. I što onda prosječni Austrijanac ne voli - ili možda čak i mrzi? To su, među ostalim, riječi kao: „koalicija“, „multikulturalnost“ i - što je svakako neočekivano - „Europska Unija“. Pojam „koalicija“ u Austriji je očigledno nepopularan, jer povjerenje u vladajuće stranke i u političke stranke uopće jenjava - veliki dio građana smatra da je vlada neefikasna i da se stranke više bave same sobom nego što rješavaju vitalne probleme zemlje i države. I „multikulturalnost“ izaziva strah, ne zbog nekog austrijskog šovinizma ili nacionalizma - nego zbog zabrinutosti da bi pod „jurišom“ izbjeglica, azilanata i velikim dijelom ilegalnih doseljenika Austrija mogla izgubiti vlastiti „identitet“. Tako treba proci-

jeniti i iznenađujuću „odbojnost“ upitanih Austrijanaca prema Europskoj Uniji. Mnogim običnim ljudima - to se ne odnosi samo na Austriju, jer smatram da bi rezultati takvih ispitivanja bili veoma slični i u Njemačkoj, Švicarskoj, Sjevernoj Italiji i čak na neki način i u Hrvatskoj - ova Unija, sa sjedištem u dalekom Bruxellesu, čini se kao neka velika, anonimna, birokratska ustanova, u kojoj rade i odlučuju ljudi koji o „pojednostima“ života u nekim europskim regijama nemaju pojma. Tako smo svjedoci jednog dvostrukog, dapače i „dijalektičkog“ procesa: s jedne strane sve jedinstvenija Europa bez granica (barem unutar krnjih zemalja Unije) - na drugoj strani, jačanje ne samo lokalnih i regionalnih, nego i nacionalnih osjećaja, tradicija - i otpora protiv tuđinskih, anonimnih kretanja i institucija. To se poklapa i - da navedemo jedan hrvatski primjer - s rječima Vlatka Pavletića, predsjednika Sabora, koji je povodom jednog primanja za stipendiste njemačke zaklade „Alexander von Humboldt“ izjavio da Hrvatska pozdravlja i visoko cijeni rad te prestižne njemačke institucije, jer ona predstavlja protutežu „amerikanizaciji“, koja nije u interesu srednjoeuropskih malih naroda. Naravno da predsjednik Sabora, koji je inače akademik i književnik, time ne propagira neki „antiamerikanizam“ - što bi ne samo za Hrvate nego i za sve ostale Europljane bilo kontraproduktivno. Američki

DRUGI PIŠU

utjecaj u nas je prisutan kao i europski utjecaj u Americi. Ali, ipak, moramo kao Europljani sačuvati neke naše vrednote, tradicije, naš vlastiti pogled i ukus. Ni pametni Amerikanci ne bi željeli da cijeli svijet bude jedna površna i time loša „kopija” Amerike. Slične pojave imamo i u samoj Europi: Nizozemci, na primjer, u jeziku, tradiciji i vjeri slični su njihovim njemačkim susjedima na „drugoj strani” granice - ali sličnost ne znači identičnost. Prisutnost velikog susjeda od 80 milijuna stanovnika, naravno, i u europskim okvirima predstavlja problem za „maloga”. Na sjeveru Njemačka graniči se s Danskom. Obje zemlje su članice Europske Unije - ali, Danci se boje da bi ih u znaku europskog jedinstva veliki njemački susjed mogao progutati. Nitko ne misli da bi Nijemci to mogli učiniti namjerno - ali već brojnost, gospodarska snaga, onda njemački „gosti” koji bi kupovali nekretnine za vikendice mogli bi promijeniti „etničku” sliku Danske - možda i mimo volje samih Nijemaca.

Naravno, možemo to sve otkloniti argumentom: „To su stare, preživjele predrasude. Živimo u doba sveopće globalizacije, gdje svi ovi lokalni, regionalni ili nacionalni osjećaji ništa ne znače. Neka se Europljani i osobito male nacije smire i prihvate svoju sudbinu. Za sto godina neće više postojati ni Danska ni Nizozemska, a možda ni Njemačka - nego neko jedinstveno svjetsko, globalno društvo”. Ne treba čovjek biti prorok - ali meni se jedna takva „vizija” europskog jedinstva i svjetskog „bratstva” čini sasvim nerealnom. Ljudi su različiti, narodi su različiti - i

jedan od razloga zašto su komunisti (premda su imali „svu vlast” u svojim rukama) završili sa, možemo reći, „planetarnim neuspjehom” je nerazumijevanje ljudske težnje za slobodom i za vlastitim, nacionalnim identitetom. Tako je propala „unija” Sovjeta - i vjerovatno će i Europska (i svaka druga) „unija” završiti neuspjehom. Ovih sam dana s velikim zanimanjem pročitao knjigu gospođe Savke Dabčević-Kučar o „Hrvatskim snovima i stvarnosti 71” - to jest o Hrvatskom proljeću prije sada već 27 godina. Autorica opisuje kako su je poslije njezinog „pada” neki ljudi „građanskih nazora” pitali da li se ona ikad još sastaje s „bivšim drugovima”. I ona doslovno piše: „Tek pri takvim pitanjima postojala sam svjesna kolika udaljenost dijeli komuniste od obična „malograđanina” (kako smo sa stanovitim prijezirom znali nazivati uglađene građane), čije je polazište građanski moral i općeljudske vrijednosti, koje uključuju obvezno poštivanje čovjekove osobnosti i kad se s njim ne slažeš. Kakav smo stravičan otklon od civiliziranog građanskog društva predstavljali...” Marksisti različitih boja (ne samo boljševici ili komunisti), mimo svih neuspjeha, uspjeli su i zapadnim društvima nametnuti svoj negativni stav i prijezir prema „malograđanskom” sloju i mentalitetu. I na zapadu postoji tendencija da se ponekad bahato i s prijezirom gleda na „malograđane”: na ljude koji marljivo rade svoj posao, odgajaju svoju djecu, subotom gledaju nogomet ili odlaze u svoju vikendicu. Svakako je zanimljivo da su skoro svi totalitarni pokreti 20. stoljeća

htjeli uništiti baš te malograđanske slojeve. Ako „post-komunističke” zemlje i nacije žele ozdraviti i ponovo stati na vlastite noge - neizbježna je u njima renesansa ili preporod ovih malograđanskih slojeva i njihovih vrijednosti. Naravno daleko sam od toga da sad „idealiziram” građanske ili malograđanske vrline. I kod tih slojeva je bilo pametnih i manje pametnih, pouzdanih i manje pouzdanih - i, na koncu, simpatičnih i nesimpatičnih. Ali nešto je bilo nesporno: postojala su pravila igre koja su svi morali poštovati. Sjećam se jednog starog profesora njemačke povijesti koji je početkom pedesetih godina nama, tada mladim studentima sveučilišta u Tübingenu rekao: „Nemojte prezirati malograđanina. Malograđanin je čovjek koji nosi kompas vrijednosti u sebi. Bez malograđanina nema nacije, slobode ni gospodarstva”. Jedan prijatelj iz studentskih dana tada mi je rekao: „Moj otac je pravi malograđanin. Jednog mi je dana pričao kako je nakon izgubljenog rata u Njemačkoj vladala stravična inflacija - kutija cigareta stajala je nekoliko milijuna DM. Rekao je kako je tada imao 350 švicarskih franaka u zlatu. „Za te franke (po današnjem tečaju manje od 500 DM)”, rekao je otac mog prijatelja, „mogao sam kupiti višekatnu kuću u centru Münchena”. - „Zašto to nisi učinio?”, pitao je moj prijatelj, a otac mu je odgovorio: „Nikad se ne bih obogatio na nesreći njemačkog naroda!” Za neke ljude ovaj čovjek je bio možda budala zato što je propustio jedinstvenu šansu u životu. Ali, za neke druge, on je bio - građanin i gospodin.

Sve zavisi od perspektive

„In der Stunde Null”

VRIJEME RASTA I OBNOVE

Uz nazočnost brojnih građana 29.10.1997. godine u vestibulu Gradske kuće otvorena je izložba kroz koju je prikazano povijesno razdoblje i razvoj Njemačke od 1945.-1989. godine. Izložba je organizirana u suradnji GOETHE INSTITUTA iz Beograda i subotičkog Gradskog muzeja. Otvaranju su prisustvovali predstavnici Goethe instituta, Gradskog muzeja i lokalne samouprave, dok je samu izložbu otvorio Dirk Löllke ataše za tisak njemačkog Veleposlanstva u Beogradu. Gospodin Löllke je u svom uvodnom izlaganju na srpskom jeziku vrlo detaljno obrazložio svrhu ove izložbe te se osvrnuo na povjesne događaje pri čemu je naglasio da je posleratni period bio jedn od najtežih egzodusa Njemačkog naroda. U to vrijeme je cijela Njemačka bila u ruševinama sa nezapamćenim brojem ljudskih žrtava u povijesti njemačkog naroda, kako vojnih, tako i civilnih. Kako je istakao, nakon kapitulacije Njemačke u Drugom svjetskom ratu ceo privredni potencijal je bio u ruševinama, kulturne ustanove su bile uništene, u velikom broju su stradali i vjerski objekti - crkve i katedrale. Sva ta uništenja Njemački narod je nadljudskim snagama obnavljao iz temelja. Teškoće pri obnovi su bile velike, jer je Njemačka u to vrijeme bila podijeljena na više sektora, a sama zemlja na dva dijela, na zapadni i na istočni dio. Povrh toga, znatni dio njemačkog

teritorija je bio priključen susjednim zemljama. Nažalost, Njemačku niti dan danas mnogi ne poznaju dovoljno, jer je često posmatraju kroz prizmu II svjetskog rata. Drugi je pak vide samo kao veliku gospodarsku, svjetsku, bogatu velesilu. Ta i takva nova i bogata Njemačka, po njima, ima nanovo neke imperijalističke prohtjeve. Oni koji na ovaj način gledaju sadašnju Njemačku, ne poznaju bitne teškoće koje su i sada prisutne u ovoj državi, ali u drugom vremenu i obliku, istakao je Dirk Löllke. Ni danas se ne može Njemačka usporediti sa jednom Francuskom, koja, premda okupirana od strane Njemačke u Drugom svjetskom ratu, nije niti izdaleka bila toliko razorena kao sama Njemačka, ili primjerice, sa Američkim državama, na čijem tlu se nije vodio rat. Što se, pak tiče sadašnjeg njezinog položaja kao velesile u Europi, Njemačka ne vodi samostalnu politiku, već svoje interese usklađuje sa ostalim članicama EU. Gospodin Löllke je pohvalio interesiranje za njemačku kulturu o čemu svjedoči broj nazočnih građana na otvaranju izložbe te je zaključio kako se sama Njemačka najbolje može upoznati posjetom toj zemlji kako bi se vizuelno mogle konstatirati prilike u njoj.

Sama izložba je bila dosta neuobičajena i više nego naturalistička. Možda su mnogi posjetitelji bili razočarani viđenim eksponatima kao i izlaganjem izlagača. Možda su

ih razočarale slike na kojima se vide ruševine, ljudske patnje, siromaštvo. Zapanjujući su bili i kadrovi iz Drugog svjetskog rata - stradanje njemačkih vojnika, civila i djece, te gospodarski razvoj u začetku na temelju dijelova sprava i alata za izradu pogonskih motora te vozila koji su datirali još iz predratnih vremena. Mnogi su očekivali na izložbi raskoš, bogatstvo, bezbrižnost i lagodan život. Ali, prava realnost je izravno ova izložba, koja može biti pouka i nama. Samo se stvaranjem nove vrijednosti i razvijanjem privrede radom može priključiti novim privrednim i ekonomskim europskim i svjetskim tokovima. Dakako, to se postiže samo discipliniranim, istrajnim i stručnim radom, gdje će mjerilo biti znanje, a ne podobnost pojedinca.

Alexander Molzer

Proslava dana zaštitnika Srijemske biskupije

DIMITRIJEVO U SRIJEMSKOJ MITROVICI

Čitava je Đakovačka i Srijemska biskupija 26. listopada slavila svetkovinu sv. Dimitrija, đakona i mučenika, koji je zaštitnik Srijemske biskupije. Napose je svečano bilo u sjedištu Srijemske biskupije, u konkatedrali-bazilici sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici. Vjernici ove župe cijeli mjesec listopad su bili usmjereni k proslavi svog Zaštitnika. Neposredna priprava za svetkovinu ovog Sveca, koji je i gradu Mitrovici dao ime, obuhvaćala je trodnevnicu od 23. do 25. listopada. Prve dvije večeeri trodnevnice misno slavlje je predvodio i propovijedao ovogodišnji maladomisnik i župni vikar ove župe *Ivan Lenić*. U predvečerje svetkovine, u subotu 25. listopada o.g., u okviru mise bdijenja, pjevana je I. Vječernja iz Časoslova naroda Božjega. Misnom je

slavlju predsjedao i propovjedao *mons. dr. Ćiril Kos*, biskup đakovački i srijemski u miru, kojemu je prvo mjesto svećeničkoga službovanja, kao kapelana, bila Srijemska Mitrovica. Jedno je vrijeme bio i upravitelj ove časne župe. Biskup Ćiril je, na početku misnoga slavlja, prenio srdačne pozdrave i čestitke uz svetkovinu Zaštitnika od kardinala Franje Kuharića, koji je nekoliko dana prije toga bio u Đakovu i Iloku, kao i od umirovljenoga dugogodišnjega župnika u Srijemskoj Mitrovici i začasnog kanonika Ivana Rončevića. Uz biskupa Ćirila koncelebrirali su *mons. dr. Marin Srakić*, dijecezanski biskup đakovačko srijemski, *mons. mr. Đuro Gašparović*, pomoćni biskup đakovački i srijemski, zatim župnik ove župe *Josip Matanović* i njegov župni vikar *Ivan Lenić*.

U misnom slavlju je sudjelovao lijep broj vjernika, koji se nakon mise imao prilike u prostorijama župe susresti sa biskupima. Na samu svetkovinu, u nedjelju 26. listopada, misnom slavlju je predsjedavao u službi dijecezanskoga biskupa - *mons. dr. Marin Srakić*, biskup đakovački i srijemski. Na početku euharistijskoga slavlja biskupe su pozdravili župljani župe-slavljenice, te im predali prigodne darove. Potom je župnik *Josip Matanović*, uz trojicu prisutnih biskupa iz Đakova, pozdravio apostolskoga nuncija u SRJ *mons. Santosa Abrila y Castella*, svećenike srijemskomitrovačkoga dekanata i druge svećenike-goste; izaslanstvo SPC-a, gradskih vlasti te generalnoga konzula RH u Beogradu *Nevena Vrankovića* i savjetnika Konzulata *Aleksandra Skenderovića*. U misnom slavlju homiliju je održao *mons. mr. Đuro Gašparović*, pomoćni biskup đakovačko i srijemski. „Hodamo po mučeničkom tlu. Malo koji grad se može podičiti tako zamašnom, tako drevnom, tako izvornom i svetom poviješću kakvu nosi Srijemska Mitrovica i cijela Srijemska biskupija, povezana s Đakovačkom, s kojom upisuje i danas u povijest svoje postojanje i djelovanje; svoje

mile i nemile događaje, posebno u posljednje vrijeme. Neka krv mučenika, kao pšenično zrno koje je umrlo, donese obilat rod mira, razumijevanja, poštivanja, priznavanja, suživota; neka raste vjera naših pradjedova i u nama da izrastemo u prave sljedbenike Kristove", bile su zaključne riječi biskupa Gašparovića. U posebno svečanoj prikaznoj procesiji vjernici, obučeni u srijemske narodne nošnje, prinijeli su na oltar Bibliju, hostije i vino, križ, sliku Svetoga Oca, kartu Đakovačke i Srijemske biskupije i svijeću. Cijelo misno slavlje svojim skladnim pjevanjem pratio je Mješoviti akademski zbor ove župe, pod vodstvom s. *Hugoline Kovačević*, a ljepoti misnoga slavlja napose su doprinijeli i brojni ministranti, koji su činili svečanu asistenciju. Predvoditelj slavlja biskup mons. dr. Marin Srakić nadahnuto je govorio na koncu mise, te se zahvalio svima i upravio prigodnu riječ poticaja i ohrabrenja. Večernju misu, kojom je zaključena ovogodišnja proslava sv. Dimitrija, predvodio je župni vikar ove župe *Ivan Lenić*. Tako Srijemska Crkva svojim životom i djelovanjem svjedoči svijetu prošlost vjerskoga života na ovim prostorima, koju napose rese Dimitrije i drugi brojni srijemski mučenici, ali i postojano živi sadašnjost po onima koji nastavljaju prenositi bogatu baštinu vjere otvarajući već i vrata trećem tisućljeću.

Mitrovčanin

Tavankut: Godišnji koncert HKPD „Matija Gubec”

KAD MALENI KOLO VODE

U Domu kulture u Tavankutu, 16. studenog 1997. godine, održan je redoviti godišnji koncert folklorne sekcije HKPD „Matija Gubec”. Pred punom dvoranom prikazan je bogat folklorni repertoar vojvođanske ravnice, ali i kulturno bogatstvo naroda iz drugih krajeva. Izvedeno je 11 koreografija, od kojih su dvije odigrali članovi KUD „Vladimir Nazor” iz Sombora, kao gosti programa.

Ovogodišnji koncert je organizirao Drago Grmić, stručni rukovodilac folklornog odjela Društva. U odnosu na prošlogodišnji koncert, jasno je uočljiv napredak dječije folklorne grupe koja je izvela gotovo

polovicu programa. Ovi mališani su svojim angažiranjem i brojnošću pokazali da ovo Društvo ima temelj za lijepu budućnost. Najzaslužniji za to su Marija Matković i Ivica Dulić koji redovito rade sa njima.

Večer je bila obogaćena zvucima nedavno oformljenog, mladog i perspektivnog ansambla pod ravnanjem Branka I. Radakovića.

Nakon koncerta organizirana je večera za zvanice i goste iz Sombora, koja je zahvaljujući neumornim folklorcima i raspoloženim glazbenicima potrajala duboko u noć.

D. J.

KULTURA

Pjesme Ljubice Kolarić-Dumić: „Stazama jutra”

POEZIJA ČISTOG SRCA I MIRA

Ostaviti pjesnički trag iza sebe i o sebi želja je velikoga broja nas običnih smrtnika, ali snovi o pobjedi nad prolaznošću uspjevaju nažalost tek rijetkima koji su posebno obdareni duhom literarnog umijeća. I dok neki od takvih postaju slavni i poznati, sve je više onih koji zaista pišu hvalevrijedne stihove, ali ne uspijevaju uvijek privući onu količinu pažnje koju svojom vrijednošću i zaslužuju. Jedna je od takvih pjesnikinja i Riječanka Ljubica Kolarić-Dumić čija je posljednja zbirka pjesama pod nazivom „Stazama jutra” vrlo uspješan pokušaj kompilacije ponajboljih stihova iz njenih pjesničkih radova - zbirki „Raskrižje” (1983.), „Sva u srcu” (1985.), „Vratit ću se zemljo” (1991.), i „Molitva za Hrvatsku” (1992.). Polako i samozatajno, bez pompe i skupih prezentacija Kolarićeva je osamdesetih gradila svoju poetsku viziju svijeta da bi početkom devedesetih, upravo na taj mirni i nenametljivi način, ušla i u osnovnoškolske čitanke lirskim iskazom „Hrvatski je bila zabranjena pjesma” (čitanaka za sedmi razred). Upravo stoga zbirka „Stazama jutra” predstavlja idealnu priliku za upoznavanje s ponajboljim djelom stvaralaštva ove autorice. Ljubicu Kolarić-Dumić put je iz rodnih Kukujevaca (Srijem) i gimnazije u Vinokovcima doveo do riječkog Pedagoškog fakulteta, po završetku kojeg je i ostala živjeti i raditi u našem gradu. Okrenuvši se objavljivanju

pjesama relativno kasno - na pragu svojih četrdesetih - Ljubici Kolarić-Dumić uspjelo je u petnaestak godina stvoriti djelo koje ne samo da jasno govori tko je i što je ona, već predstavlja i inspiraciju za druge umjetnike, pa je tako poznati hrvatski skladatelj Ljubo

Kuntarić uglazbio više njenih pjesama. Odabir ponajboljih pjesama pod nazivom „Stazama jutra” Dumićeva je podijelila u devet zasebnih cjelina koje, svaka na svoj način, pripovijedaju o nekim stranama života pjesnikinje. Tako ćemo na stranicama ove nježne zbirke naići na prekrasne pjesme o davnim danima djetinjstva u ravnici, o gorčini i bolu zbog odlaska iz rodnoga kraja, čežnji i patnji zbog neostvarene ljubavi te voljenom liku majke, da bi u završnom dijelu krug motiva i tema bio proširen patnjom i bolom zbog

ratnih stradavanja voljenoga zavičaja, ali i vjerom u konačnu pobjedu i slobodu. Sam kraj rezerviran je za dječju poeziju, što je samo naznaka budućnosti, jer Ljubica Kolarić-Dumić upravo privodi kraju zbirku dječjih priča i poezije koje će, za pretpostaviti je oduševiti svojom jednostavnošću, iskrenošću i spontanošću. Naime, ova srijemska Riječanka upravo i spada u red onih umjetnika koji plijene jednostavnošću, poezijom čistog srca i mira, stihovima koji su daleko od grča moderne poezije prepune zapitanosti nad svim i svačim. Kolarićine su pjesme razumljive i bliske svakome tko život prihvaća kao ljepotu i bogatstvo, kao dar Božji u kojem nas sljedeće vrijeme dobra i vrijeme zla, doba sreće i doba tuge. Pišući o tim životnim suprotnostima pjesnikinja uspješno iznosi vlastite osjećaje tjerajući nas da se i sami često prpoznamo u njenim stihovima i podijelimo s njom tugu i bol, ushit ili sreću. Uz znanu „Hrvatski je bila zabranjena pjesma”, ova vrijedna zbirka nudi još niz iznimnih poetskih trenutaka - bilo da je riječ o ljubavnoj tematici („Na rastanku”), ljubavi prema majci („Jesu li te jutra umorila”) ili temama djetinjstva („Imao sam svoju dugu”) - te zaista zaveđuje pažnju širega čitateljskoga kruga.

Autor: Marinko Krmpotić

POVIJEST

U povodu 250. godišnjice smrti 1747.god.

HRVATSKI JEZIKOSLOVAC STIPAN VILOV (3.)

Naši pisci u Podunavlju bili su pod utjecajem nje-mačkog, mađarskog i tali-janskog pravopisa zavisno od toga gdje su živjeli i pisali i koji im je od tih pravopisa bio bliži kao utjecaj i uzor.

Zato su mnogi naši pisci toga vremena imali običaj da na početku svoje knjige napišu ta slova koja ne postoje u staroj izvornoj latinici.

Tako je učinio i Stipan Vilov pa je u spomenutoj knjizi „Razgovor prijateljski...” napisao „opomenu” o pisanju „riči naši s latinski slovi”, da objasni svoj način pisanja. Pored ostalog, on piše: „Ali, jer svaki drugo-jačije sastavlja i nadok-nadja pomanjanje, tako još se ne mora doći na jedinstvo i tako smetnja se čini u pisanju i štivenju”.

U toj svojoj „opomeni” St. Vilov objašnjava da on ta slova, kojih nema u latinici, piše uz pomoć C, S, G, L, N.

Ova slova mogu se izgovarati sama, a mogu pored sebe imati „pomoćnika” i onda dobijemo novo slovo za novi glas.

Slovo C može se samo izgovoriti (car, carstvo).

Slovo C može imati pomoćnika S pa se izgovara (izušćuje”)kao Č (csas=čas, cselo=čelo, csovik=čovik).

Kad se C metne sa slovom X, izgovara se kao Dž

(cxak=džak, cxigerica = dži-gerica).

Kad se C piše sa H, tada se izgovara kao Č (chemer =ćemer, chorav=ćorav).

Slovo G takodjer se može izgovarati samo (gavran, gospodin), ali može imati pomoćnika J i tada se izgovara kao Đ (gjerdan=đerdan, gjavo=đavo).

Slovo L može se izgovarati samo (labud, loza), ali može imati pomoćnika slovo J i onda se čita kao Lj (ljubav, ljudi).

Slovo N može se izgovarati samo (nos, nizak), ali može imati pomoćnika slovo J i onda se izgovara („izušćuje” kao Nj) (njiva, njegov).

Slovo S može se izgovoriti samo (sunce, soba, sova), ali može imati pomoćnika drugo slovo S i onda se dva SS izgovara kao Š (ssuma=šuma, ssanac =šanac).

Samo slovo X čita se kao Ž (xena=žena, xivot=život).

Poslije ovih objašnjenja Stipan Vilov zaključuje: „Ovaki način od pisanja vidio me se najrazgovitniji a i razložitiji. Toliko je jedna rič razgovitnija u pisanju koliko manje slova ima”. Doista, način pisanja St. Vilova je prilično jednostavan, jer za pojedina slova, koja su bila u pitanju, uzima najviše dva slova i zato se taj pravopis lako pamtio.

Tako su i neki drugi pis-

citoga vremena nastojali riješiti pitanje kako treba pisati slova za pojedine glasove koja tada nisu postojala u staroj izvornoj latinici.

Konačnu reformu latinice izvršio je vodja ilirskog pokreta u Hrvatskoj, Ljudevit Gaj sredinom 19. stoljeća na taj način što je iznad slova C, Z, S stavio poseban dijakritički znak pa je dobio slova Č, Ć, Ž, Š.

Pored slova L stavio je slovo J i dobio je slovo Lj.

Tako isto je postupio i sa slovom N i dobio je slovo Nj.

Spajanjem D i Ž dobio je slovo Dž (džak, džamija).

O tome pitanju pravopisa pisali su mnogi naši pisci toga vremena i dalje sve do pojave preporoditeljskog i prosvjetnog rada biskupa Ivana Antunovića i njegovih suradnika u drugor polovici 19. stoljeća kada su ta pitanja riješena onako kako mi danas pišemo.

Ovom prilikom treba istaći nastojanje i zasluge Stipana Vilova, jednog od prvih naših hrvatskih jezikoslovaca koji se bavio rješanjem pitanja pravopisa u hrvatskom jeziku i u hrvatskoj književnosti u Podunavlju. U tome je njegova velika zasluga i mi mu danas dajemo zasluženo priznanje kada se sjećamo jubileja 250. godišnjice njegove smrti u Budimu 1747. godine.

Bela Gabrić

- Nastavit će se -

SLANKAMEN (7.)

Pošalje jedan dio vojske preko Dunava koja se sukobi sa srpskom vojskom i nakon žestoka boja potjera u susjedne gore.

Poslije bitke kod Nekropolja počinje ugarsko-hrvatski kralj Sigismund ozbiljnije voditi računa o napredovanju Turaka i obrani zemlje. Obranu pokušava organizirati na svojoj strani. Zato srpski despoti dobivaju niz utvrđenja. Ugovorom između ugarskog kralja Sigismunda I i srpskog despota Stevana Lazarevića, priznao je srpski despot Stevan Sigismunda za svog suverena. Na osnovu sklopljenog ugovora sa ugarskim kraljem Sigismundom 1404. godine dobio je vazal Stevan Lazarević u Ugarskoj dobra od kojih u Srijemu gradove: Kupinovo, Zemun, Mitrovicu i SLANKAMEN. Kad je 19.VII.1427. godine naglo preminuo despot Stevan, njegov sestrić Đurađ Branković dobiva titulu baruna i priznaje se za zakonitog nasljednika despota Stevana Lazarevića. Pored posjeda u Bačkoj naslijedio je u Srijemu Zemun, Mitrovicu, Kupinovo i SLANKAMEN. Grgur Branković, sin Đurađa, i Toma Kantakuzen 27.VIII.1439. godine predaju Smederevo sultanu Muratu II, nakon tromjesečne opsade. Pad Smedereva bijaše silan udarac za Srbiju, no taj pad je uzrujao i sve kršćanske susjede. Osobito se uzrujala ugarska vojska s kojom bijaše stigao Albrecht do Titela i ušća Tise nasuprot SLANKAMENA, 7.IX. „bei Slankemund...“.

Kralj Albrecht 17.IX.1439.

godine s prvim svojim barunima i vojskom je kod Titela i tu vijeća što mu je činiti za obranu od Turaka. Uzanj su i nadbiskup kaločki, te biskupi vestrinski, vacki, i srijemski Jakov, srpski despot Đurađ, te velikaši i plemići.

Sutradan, 18.IX.1439. godine kralj je u Petrovaradinu, a 26.IX. u Futogu. Uto su neki odjeli turske vojske provalili preko Save i Dunava u Srijem te pošli u potjeru za vraćajućim kraljem. Albrecht se obori na njih i sretno ih suzbije te se vrati do Slankamena gdje 01.X. piše pismo papi o „sretnom vojnom pohodu protiv Turaka kod Slankamena“ („in felici exercitu contra Turcos prope Slankament“)

DVA IVANA PROTIV MUHAMEDA

Kad je sultan Muhamed (Mehmed) sedamnaest godina poslije pada Smedereva, krenuo vojsku na Beograd, srpski despot Đurađ Branković, na prvi glas o dolasku Turaka, napušta Smederevo i bježi u Ugarsku, gdje se sklanja u svoj grad Bečej, odakle javlja papinskom legatu, kako se 20.VI. (1456.) turski car sa svom snagom i vojskom svojom prikućio Dunavu.

Ivan Hunjadi zajedno sa Ivanom Kapistranom stoji na Dunavu oko Petrovaradina i Slankamena te uspostavlja vezu između Beograda i Ugarske, da bi mogli opkoljeni grad opskrbljivati novim snagama i

hranom i obraniti ga od druge opsade Turaka.

Hunjadi je u Slankamenu sakupio do 200 lađa i šajki, napunio odabranim i dobro naoružanim križarskim četama, opskrbio ih hranom, te se niz Dunav spustio prema turskoj mornarici. Ivan Kapistran je sa svojom braćom i ostalim križarima uz dunavsku obalu pratio lađe.

Sukobila se 14. srpnja kršćanska mornarica sa turskom, i nakon žestokog boja pošlo je za rukom Hunjadiju da probije obruč od turskih brodova i izvojuje sjajnu pobjedu. Kapistran je za vrijeme boja sa obale hrabrio vojsku zazivajući Ime Isusovo. Nakon proboja obruča oko grada, Hunjadi i Kapistran su opskrbili grad vinom, hranom i novim četama, te se i sami pridružili braniteljima. Prvi je preuzeo zapovjedništvo vojske, a drugi je bodrio vojnike i križare svojim vatrenim besjedama.

Nakon slamanja druge opsade Beograda, i nakon gubitaka topova, najvećeg dijela janičara i razbijene riječne mornarice, sultan Mehmed, u noći 22/23.VII.1456. godine izdaje naredbu za povlačenje prema Sofiji.

„Slankamen kroz povijest“

Marko Kljajić

- Nastavit će se -

Naši velikani

ILIJA OKRUGIĆ - SRIJEMAC (3.)

Ilija, koji je bio pun šale i humora, znao je svakom ponešto reći pa i prišiti, a narod je to primao radnosno i sa smijehom.

Na dan sv. Luke, uz mnogobrojnu asistenciju braće svećenika, odsluži sv misu na hrvatskom jeziku. Narod koj je sa strane došao na proštenje plivao je u veselju slušajući misu na svom materinskom jeziku. Poslije mise mnoštvo doprati opata Iliju do župnog stana. Svi mu svesrdno zahvale što su u svom životi čuli pjevati misu i na hrvatskom jeziku. Jedan stari seljak, rodom iz Morovića, vrlo uzbuđeno reče: "Oče Ilija! Čuo sam te dana spjevati hrvatski sv. misu prvi put, a možda i posljednji put. Hvala ti, sinko, što si nam učinio hrvatsko narodno veselje. Ponosim se s tobom, oče Ilija, što si podrijetlom iz mog mjesta Morovića." Na te riječi zagrli Okrugić starca i vruće ga poljubi, spustivši pri tom nekoliko suza radosnica. Narod, koji je to gledao, bio je duboko dirnut, a poneki ganuti i do suza.

Ovo Okrugićevo služenje liturgije na narodnom jeziku traži dorečenost. Jasno je da je u svoje vrijeme služio liturgiju i na materinskom jeziku, kojim se tada govorilo. Međutim, njegova izjava u Lipovcu,

da već tako čini u Petrovaradinu, mogla bi navesti na pomisao, da tako čini tijekom cijele crkvene godine. Tako misliti bilo bi pogrešno. Okrugić je samo ponekad tako činio kao npr. na blagdan sv. Ćirila i Metoda, na sv. Anu i Snježnu Gospu i možda još kojom prigodom. U Petrovaradinu je preveo cijelu latinsku sv. misu na hrvatski jezik. Taj prijevod je, na žalost, ili izgubljen ili uništen. Inače, Okrugić je redovno služio liturgiju na latinskom jeziku, jer je to bio službeni jezik katoličke Crkve.

Promicanje narodnog jezika u liturgiji čini Okrugića pretječom cecilijanskih strijemljenja i II. vatikanskog sabora, koji je dozvolio upotrebu narodnog jezika u katoličkoj Crkvi.

Radi potvrde Okrugićeva rodoljublja izložit ću dio njegova pisma upućenog Ivanu Evetoviću 13. siječnja 1893. U njemu piše o svom najboljem prijatelju biskupu Ivanu Antunoviću, najvećem bunjevačkom sinu. Evo što veli o velikom pokojniku: "Šteta, na vijek šteta, što on (Ivan Antunović) iza tolikog, za buđenje svojih Bunjevaca uložnog rada i žrtava, uvijek još rano, na istinu ode. Jošte im je trebovao, da koju godinicu proživi, a da bi upoznali sve plemenite namjere

njegove, te se ne otuđivali kao što gdje koji i danas čine od miloga roda svoga. Šteta također, što se Njegov spomen barem, u bunjevačkim listovima češće ne ponavlja; jer i to bi na pobudu Bunjevcem služilo. Ali tako, ode moj mili Pobro Ivo, spominjan danas samo među rođaci svojimi, dočim ga je većina bunjevaca, kao što mi se sam potužio, onako kao što bi valjalo, ne cijenila, ne štovala. Utjeha mu duši može biti na drugom svijetu jedina, što je i on kao drugi Velikani, nezahvalnost za svoja dobra i plemenita djela požeo i to od svojih sunarodnika.

Mislim da ovi reci ne traže daljnje tumačenje. Toliko o našem Okrugiću kao svećeniku, ilircu i rodoljubi.

Na kulturnom polju najznačajniji je Okrugićev književni doprinos. Odmah valja naglastiti da je propjevao u sjemeništu u svojoj 17 godini. Prvu pjesmu objavio je u Zori Dalmatinskoj 1845.

Duro Rajković

- Nastavit će se -

HRVATSKI JE BIO ZABRANJENA PJESMA

Hrvatski sam se opraštala s majkom
 Kad sam posljednji put stajala na kućnom pragu.
 Hrvatski smo pjevali božićne pjesme
 U najčarobnijoj noći.
 Hrvatski se sjećam svih radovanja iz djetinjstva.
 Hrvatski pamtim, hrvatski dišem,
 Hrvatski čeznem za mojim selom.
 Hrvatski plačem za mojom Hrvatskom.
 Hrvatski proklinjem
 Hrvatski se nadam da ću opet čuti zvona
 S porušenog tornja moje crkve.
 Ove sam godine na tuđem grobu
 Oplakala moju majku,
 Hrvatski, jer me drugačije ne bi razumjela.
 Hrvatski molim Svevišnjega za moju Domovinu.
 Hrvatski se divim hrvatskim vojnicima.
 U ovim krvavim danima,
 Nad otvorenim grobovima
 Na kraju križnog puta Moje Hrvatske.
 Uzvikujem Hrvatski
 Nikad više zabranjena pjesma.

Ljubica Kolarić-Dumić „Stazama jutra” zbirka pjesama

Vox populi

Biti ili ne biti . . . pitanje je sad

Od završetka drugog kruga predsjedničkih izbora u Srbiji, u medijima nema ni pomena o vraćanju stare devizne štednje. Dan nakon objavljivanja datuma o narednim predsjedničkim izborima čujemo kako će savezna Vlada uputiti saveznoj Skupštini predlog na usvajanje kojim bi se napokon rešilo ovo potraživanje brojnih građana. Ovakvi potezi Vlade su postali već pomalo providni i otrcani - velika obećanja uoči izbora, a nakon njih - ništa. Ali, izgleda da se narod nije dao u potpunosti zavesti, što pokazuju i poslednji predsjednički izbori kada je veliki broj birača glasao za Šešelja sa namerom da glasaju i za samog vruga, ali za one na vlasti ni po koju cenu.

Ovo nije primereno normalnom ljudskom razmišljanju, ali je ujedno pokušaj da se nad- vlada sadašnje bezizlazje pa makar bilo i gore nego što je sada.

Drugi deo birača je svoj stav jasno iskazao neizašavši na izbore. Međutim, svi zajedno čekamo jednog ozbiljnog kandidata koji bi morao prekinuti ovaj lanac demagogije i straha koji se godinama nameće narodu. Sve ovo se najbolje odražava danas u Crnoj Gori gde prvi čovek u Jugoslaviji uz pomoć radikala huška narod jedne na druge kako bi očuvao голу vlast. Sa druge strane je Momo, koji samo što ne plače za izgubljenom foteljom. Žalostno ga je vi deti, a kamoli čuti. U isto vreme, za Đukanovića i

njegovu ekipu sve pohvale i čestitke. Upisuju se u istoriju zlatnim slovima kao pioniri demokratskih reformi na Balkanu. Iskreno priželjkujemo taj novi talas i ovde u Srbiji da se konačno izide iz mraka. Često slušamo i razne ministre kako krše Ustav govoreći: „Srpska Vlada”. To je u najmanju ruku uvreda svih građana Srbije, jer se zna da više od trećine građana u Srbiji nisu Srbi.

Do sada sam u znak pozdrava pozivao gospodu političare na vlasti da se uozbilje i urazume, a danas pozdrav upućujem mom, srpskom narodu rečima: IZBORI SU VELIKA ŠANSA.

Miloš Vasiljević

INTERVIJU - JEL DIVAN NA SAMO (5.)

- Kako, prošlo je dva rata, a ni ranjen nije bio?

- Kako da nije? Pa ubo se bricom u trbu kad je siko ugaćnjak. Znaš, bili su zdravo gladni i tamo digod oko Bilja, jel u Vardara u Kopačkom ritu, kogod od drugova ubijo divlje svinče, pa ga nako drugarski ispeku. Kruva nisu imali, a meso mriši, a oni gladni. Nabobali se a trbu trpi što mož. Višak vija, a joškad je masan. Ova moja zamlata svezala, nalijo se s Rusima i svezao gaće, ne na kukolj već na čvor, pa ji nije mogo odrišiti, a kad te uvati vijar u trbuvu, brica radi, jel gaće stradaju. Ta dobro se žagnijo kad je skoro i u bolnicu dospijo. Mislim čak i zato je dobijo pofalu, jel štogod slično.

- A kad je došo kući?

- E, kad je došo tijo je biti zdravo velik komuništa, do konfiskacije. Kad su nam uzeli zemlju, ondak se povuko. Bio je miran i nije išo u opoziciju. Ta ondak, pravo da ti kažem, nije ni bilo opozicije. Jel si za oruk sistem, jelš bit ben od udbaša, jel ne daj Bože, na Goli otok. Kažu da je taj otok načisto gol, a svud oko njega voda i to slana, da ni pit ne mož.

- Čudi me kako nije prišo križarima.

- Ta mani, tijo je, al ja sam mu prikrižila batinu priko leđa, tako da se nedilju dana vuko ko pulin oko salaša. A onda su već počeli

apsiti, pa se smirijo, a i poplašijo se.

- Čudi me da od udbe nije bijo ben.

- Ko kaže? Znaš kad se razišla četrdesetosme koalicija sa Staljinom, a on to nije znavao, pa je kazo, a di bi, već u mijani, da se jedino s Rusima slatko napijo i to vina iz benzinski kana, bili su digod oko Kneževi vinograda ili Kamenice. A znaš da je udba i na gujci imala uši, ajd mog Loska u aps. No, doduše nije bijo dugo. Malo ga ispitivali, malo isćušali i puštili. Posli obaveze, život se malo popravijo, čak je bilo i dobro. Svi su pomalo, jalda, ko više ko manje krali i radili, al lipo se živilo. Kad nam Tito umro, doduše, nije plako za njim ko po Beograda, al ga posli nije ni pljuvo. Nove vlasti nam vratile zemlju, al šta ćemo sad snjom, ta ni porez nemožmo platit. Valjda nam država zato i vratila, što ni ona ne zna šta će?

- Neg, znaš ko je još gore prošo?

- Ko bi drugi neg sirotinja.

- Tu imaš pravo, al ima ji dosta koji ne bi morali to bit. Koliko ji znamo dalo državi zemlju za pemziju? A koliko ji samo prodalo zemlju da bi dali u banku, pa gospocki od kamate i to brez motike život? Sinko moj, zemlja se samo jedamput prodaje, a izdaje je onaj ko je ne voli, mislim politički, jel

onaj ko je nema čime obraditi. Znaš zemlja ti ko žena. Triba joj dobra obrada, duboko oranje, a kako nemaš čim, odreci je se il izdaj u arendu, pa ćeš i ti imat kake take hasne od nje. I tako ti mi lipo gazdački propadamo. Krađa! Lopovluk! Pljačka! Krađu te mesari, krađu te trgovci, na peci zakidaju na maži, jel funtašu, a država te baš pljačka porezima. Vidiš, kadgod se znalo ko je lopov. Uzmimo samo Rožu Šandora, pa ajduke po Srbiji, jel našeg Miju KRUŠKU, pa ovog crnog, što su mu još i spomenik digli prid varoškom kućom. Njih se pošten svit klonijo, a sad, kako čujem i glasove krađu. Valjdar su narod već pokrali pa nema šta drugo. Neg znadeš li ti onu zagorsku; „Kad nema druge, vrag jede i muke!“

- He, he, to sam davno čula, al nisam mislila da mož bit istina.

- Dobro, bab Amalka, mislim da triba da i vi pokvasite grlo, a i meni, baš sam ćutijo i slušo, ne bi škodilo!

- Ajd nek ti bude. Vidim da si fićok već skoro izlizo, a i zavridio si. Najduže si izdržo.

- A šta bi s Dejtonom? Još stalno ga spominju.

- Ta mani. Tijo moj mator, al jeto puštijo Miloša, pa vidiš i sam kako je ispalo. Zato je valjda, Bog mu davo laku dušu i umro.

Bać Stipan

- *Nastavit će se* -